

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризм

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

« 22 » 12 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОКОНФЛІКТОЛОГІЯ**

для студентів

галузь знань
напрямок підготовки
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

10 – Природничі науки

106 – Географія

магістр

Політична географія та геополітика

обов'язкова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2022/2023

Семестр

2

Кількість кредитів ECTS

6

Мова викладання, навчання
та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

іспит

Викладачі: **Валентин Стафійчук**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри
країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Валентин Стафійчук, кандидат географічних наук, доцент, доцент, кафедри країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

 проф. Ольга Любіцева
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 19 від « 14 » 06 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від « 22 » 12 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії Наталія Корогода
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 22 » 12 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з теоретичними основами геоконфліктології та формування знань про передумови, учасників, перебіг, наслідки і перспективи конфліктів в різних регіонах і державах світу. Сформуванню у студентів потребу глибокого осмислення суті та шляхів вирішення будь-якого конфлікту та здатність розв'язувати складні задачі і прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері політичної географії та геополітики.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Теорія політичної географії та геополітики», «Геоглобалістика».
2. Вміти оцінювати і аналізувати причини, перебіг і наслідки суспільно-географічних процесів.
3. Володіти навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння; використовувати сучасні освітні та дослідницькі технології.

3. Анотація навчальної дисципліни: дана навчальна дисципліна присвячена вивченню теоретичних і методологічних засад геоконфліктології як напрямку суспільної географії. Розкривається сутність конфліктологічної та функціоналістської парадигм, поняття, чинники та шляхи врегулювання різних типів конфліктів. Розглядається загальна географія конфліктів у сучасному світі: внутрішньополітичні, етнорелігійні конфлікти, територіальні претензії, боротьба за ресурси, тероризм, війни та зовнішньополітичне протистояння. Деталізуються передумови, учасники, перебіг, наслідки та шляхи врегулювання сучасних конфліктів в Україні, Європі, Азії, Африці, Америці, Океанії. Висвітлюються проблеми глобальної безпеки, пошук шляхів мирного врегулювання конфліктів, у т.ч. в і довкола України.

4.Завдання дисципліни: закріпити понятійно-термінологічний апарат геоконфліктології та методику дослідження конфліктів; систематизувати їх історичні, цивілізаційні, етнічні, релігійні, економічні, ресурсні, політичні передумови; вільно орієнтуватися в географії та суті сучасних конфліктів, сформуванню можливості надавати розгорнуту інформацію про етапи розгортання та сучасний перебіг внутрішньополітичних та міжнародних конфліктів та їх подальші перспективи. Загалом, опанування дисципліни сприятиме формуванню наступних загальних та спеціальних компетенцій:

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природно- і суспільно-географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.

СК 11. Здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу природно- і суспільно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Передумови та історію становлення геоконфліктології, понятійно-термінологічний апарат та методи дослідження конфліктів	лекція, семінарське заняття	бліц-опитування, виступ на семінарі, тематичні контрольні роботи, іспит	до 5%
1.2.	Сутність конфліктологічної та функціоналістської парадигм для вивчення конфліктності сучасного світу	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.3.	Поняття, чинники і шляхи врегулювання конфліктів, підходи до їх типології	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.4.	Загальну географію конфліктів у сучасному світі	лекція, семінарське заняття		до 5%
1.5	Передумови, етапи перебігу, учасників і агентів впливу та їх мотиви, матеріальні та людські втрати, шляхи та перспективи врегулювання конфліктів у регіонах світу та в Україні	лекція, семінарське заняття		до 15%
2.1	Вільно визначати головні чинники появи основних конфліктів у світі та в Україні	семінарське заняття	виступ на семінарі, тематичні контрольні роботи, іспит	до 5%
2.2	Прослідковувати зв'язки між сучасними політико-географічними, етнорелігійними, економічними та екологічними проблемами держав і їх історичним минулим	семінарське заняття		до 5%
2.3	Застосовувати різноманітні методи і джерела для отримання достовірної інформації про визначальні внутрішньополітичні та міжнародні конфлікти	семінарське заняття		до 5%
2.4	Проводити типологію і класифікацію конфліктів за різними основами	семінарське заняття		до 5%
2.5	Аналізувати наукову і статистичну базу та ЗМІ для пошуку варіантів вирішення окремих конфліктів; виокремлювати найбільш раціональні та дієві з них	семінарське заняття		до 5%
2.6	Прогнозувати розвиток геоконфліктних ситуацій у майбутньому на основі реальних фактів.	семінарське заняття		до 5%
2.7	Здійснювати оцінку рівня безпеки в	семінарське		до 5%

	окремих державах та регіонах	заняття		
2.8	Чітко ідентифікувати і дослідити всі складові окремо взятого конфлікту	семінарське заняття	презентація, іспит	до 5%
3.1	Участь в обговореннях певних конфліктів, груповий пошук їх вирішення	лекція, семінарське заняття, бесіда, дискусія	виступ на семінарі	до 5%
3.2	Пропонувати і обґрунтовувати власні шляхи вирішення конфліктів в Україні та світі	лекція, семінарське заняття, бесіда, дискусія		до 5%
3.3	Презентація результатів індивідуального наукового дослідження конкретного конфлікту	семінарське заняття, дискусія	презентація	до 5%
4.1	Приймати і обґрунтовувати варіанти вирішення конкретних внутрішньо- та зовнішньополітичних конфліктів	семінарське заняття	презентація, аналітична записка, іспит	до 10%
4.2	Демонструвати розуміння особистої відповідальності за надані рекомендації щодо шляхів врегулювання внутрішньо- та зовнішньополітичних конфліктів, професійні та управлінські рішення	семінарське заняття, дискусія		

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)												
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	
1. ПР 01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації	+	+	+	+	+		+	+	+				
2. ПР 05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.			+			+				+			
3. ПР 08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки					+	+					+	+	
4. ПР 11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоecологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.								+			+	+	

5. PR 15. Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень.	+									+		
---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

Результати навчання дисципліни (код)	2.8	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
	Програмні результати навчання (назва)					
1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (PR01)	+		+		+	
2. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (PR05)		+	+			
3. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (PR08)	+			+		
4. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоecологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму (PR11)					+	
5. Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень (PR15)						

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання 2-х тематичних контрольних робіт, блищопитувань, рівня підготовки та здачі аналітичної записки і презентації.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови їх опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1 (знання)** – до 35%;
- результати навчання – **2 (вміння)** – до 40%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** – до 15%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 10%

7.1. Форми оцінювання студентів: У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні завдання (підготовка аналітичної записки та презентації) з актуальної проблематики. Завершується дисципліна складанням іспиту.

Семестрове оцінювання. Кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні усіх передбачених видів робіт.

Організація оцінювання. Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться тематичні контрольні роботи (перша включає теми 1-4, друга – 5-8). Тематичні контрольні роботи проводяться письмово у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем. Кожна з робіт оцінюється у максимум 10 балів. Студенти, які склали

тематичну підсумкову контрольну роботу на меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

На лекціях та семінарських заняттях для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводять бліцопитування, які у підсумку формують до 5 балів підсумкової оцінки (підсумковий бал – середнє арифметичне усіх опитувань, кожне з яких оцінюється у 5 балів).

Семінарські заняття проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом і планом. Робота під час семінару також включає:

- участь в обговореннях актуальних теоретичних і прикладних проблем геоконфліктології (до 20 балів сумарно, що передбачає наявність 4 відмінних виступів за семестр);
- подання аналітичних записок (до 5 балів);
- презентацію результатів індивідуального наукового дослідження конкретного конфлікту: передумови, учасники, перебіг, наслідки, перспективи (1 презентація, яка оцінюється у максимум 10 балів; презентації відбуваються за розкладом семінарських занять, починаючи з 1 квітня (тематика і графік презентацій узгоджується попередньо)). Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:
  - змістовна частина і розкриття теми – до 5 балів;
  - мультимедійна складова і подача результатів дослідження – до 3 балів;
  - відповіді на запитання – до 2 балів.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗЧ1		ЗЧ2	
	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів
Семінар	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10
Презентація	-	-	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Бліцопитування	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	-	-
Аналітична записка	«3» x 1 = 3	«5» x 1 = 5	-	-
Тематична контрольна робота *	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань. * – усі тематичні контрольні роботи (ТКР) мають розрахунково-аналітичний характер				

Умови допуску до іспиту: Рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь не менш ніж у третині семінарів, здати презентацію і аналітичну записку та написати обидві тематичні контрольні роботи. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту. Іспит проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань. **Максимальна** кількість балів на іспиті – **40 балів**; **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на іспит).

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовна частина 1	Змістовна частина 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
<i>Частина 1. Теоретичні засади геоконфліктології та географія конфліктів у Європі</i>				
1	Вступ. Тема 1. <i>Геоконфліктологія як напрямок суспільно-географічної науки</i>	2		14
2	Тема 2. <i>Конфлікт як предмет дослідження геоконфліктології</i>	4	2	14
3	Тема 3. <i>Загальна географія конфліктів у сучасному світі</i>	4	2	21
4	Тема 4. <i>Передумови конфліктності, географія та перспективи розв'язання конфліктів у Європі</i>	4	2	21
	Всього за 1-у частину	14	6	70
<i>Частина 2. Географія та суть конфліктів у сучасному світі</i>				
5	Тема 5. <i>Передумови конфліктності, географія та перспективи розв'язання конфліктів у Азії і Океанії</i>	4	2	20
6	Тема 6. <i>Передумови конфліктності, географія та перспективи розв'язання конфліктів у Африці</i>	4	2	14
7	Тема 7. <i>Передумови конфліктності, географія та перспективи розв'язання конфліктів у Америці</i>	4	2	14
8	Тема 8. <i>Конфлікти в та за участю України. Російсько-українська війна.</i>	4	3	15
	Всього за 2-гу частину	16	9	63
	ВСЬОГО	30	15	133

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарські заняття – **15 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **133 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Конфлікти, що змінили світ / Н. Іщенко (Гумба) та ін. Харків : Фоліо, 2020. 186 с.
2. Макмастер Г. Поля битв. Боротьба за захист вільного світу. Київ : Наш формат, 2023. 424 с.
3. Макфейт Ш. Нові правила війни. Перемога в епоху тривалого хаосу. Київ : Наш Формат, 2023. 256 с.
4. Стафійчук В. І. Політична географія світу : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 306 с.
5. Conflict Barometer : веб-сайт. URL: <https://hiik.de/konfliktbarometer/bisherige-ausgaben/>

Додаткові:

6. Актуальні проблеми всесвітньої історії: конфлікти як складова міжнародних відносин / за ред. А. І. Кудряченка. Кив : Фенікс, 2014. 310 с. URL: <https://padlet.com/culturalproject/padlet-pe116tlkqbjb0lkr/wish/2688907700>
7. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів, Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
8. Бураков Ю. В. Теоретичні аспекти класифікації локальних війн та збройних конфліктів сучасності. *Військово-науковий вісник*. 2016. Вип. 25. С. 214-232.
9. Воєнні аспекти протидії «гібридній» агресії: досвід України : монографія / за ред. А. М. Сиротенка. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.
10. Возняк Т. Геополітичні контексти війни в Україні. URL: http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/Geopolitychni%20konteksty%20vijny%20v%20ukrajini/geopolityka_zmist.htm
11. Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір. / за ред. Б. П. Яценка та ін. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. 255 с.
12. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 416 с.
13. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і сталь: Витоки нерівності між народами. Київ : Видавнича група КМ-Букс, 2018. 512 с.
14. Дністрянський М. С. Політична географія України : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
15. Етнополітична карта світу ХХІ століття: Методичний і предметний коментарі / Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Тернопіль : Мандрівець, 2000. 240 с.
16. Зінько С. Іслам в сучасній світовій політиці. Львів : Простір-М, 2005. 278 с.
17. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Наш формат, 2017. 320 с.
18. Конфліктологія: загальна та юридична : підручник. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, О. М. Сахань, В. Д. Воднік. Харків : Право, 2021. 224 с.
19. Кузик П. Націоналізм і шовінізм у міжнародних відносинах. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 220 с.
20. Магда Є. М. Підсумки «гібридної п'ятирічки» (2014-2019 рр). *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2019. Вип. 46. С. 65-71.
21. Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2018. 184 с.
22. Наїм М. Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись. Київ: Форс Україна, 2017. 448 с.
23. Перепелиця Г. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. Київ : Стилос – ПЦ «Фоліант», 2003. 256 с.
24. Плохій С. Брама Європи. Харків : Книжковий клуб «КСД», 2019. 496 с.

25. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу. Харків : Книжковий клуб «КСД», 2019. 512 с.
26. Політична географія та геополітика : навч. посіб. / Б. П. Яценко та ін. Київ : Либідь, 2007. 255 с.
27. Попович К. В. Гібридна війна як спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія»*. 2016. Вип. 2 (35). С. 75-79. URL: <https://padlet.com/culturalproject/padlet-pe116tlkqbjb0lkr/wish/2688927380>.
28. Сінгер П. В., Емерсон Т. Брукінг. Війна лайків. Зброя в руках соціальних мереж. Харків : КСД, 2019. 320 с.
29. Сірий С. Особливості локальних війн і воєнних конфліктів в умовах глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2007. №2. С. 144-154. URL: <https://padlet.com/culturalproject/padlet-pe116tlkqbjb0lkr/wish/2688927913>.
30. Стафійчук В. І. Географія політичних конфліктів у сучасному світі. *Четверті Сумські наукові географічні читання: зб. матеріалів Всеукр. наук. конф. 11-13 жовт. 2019 р.* Суми : Сумський ДПУ ім. А. С. Макаренка, Сумський від. Укр. геогр. тов., 2019. С. 96-104.
31. Стафійчук В. І. Геоконфліктологія – новий напрям суспільно-географічних досліджень. *Сучасні проблеми розвитку географічної науки і освіти в Україні: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. 26-28 лист. 2015 р.* Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2015. С. 142-144.
32. Тимошенко В. Стафійчук В. Політико-географічні аспекти визнання незалежності Республіки Косово. *Географія та туризм*. 2016. Вип. 36. С. 163-172 .
33. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ : Наш формат, 2020.
34. Dunnigan J. F., Bay A. A quick and dirty guide to war:... Paladin Press, 2008. 640 p.
35. Global Terrorism Index 2022 : веб-сайт. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web-09062022.pdf>
36. Poppyfield : веб-сайт. URL: <http://poppyfield.org/>
37. Wars since 1900 : веб-сайт. URL: http://www.war-memorial.net/wars_all.asp?q=3